

Aira Santanen

20 t ·

Viime keskiviikkona meitä kokoontui kuutisenkymmentä Reijolan ikinuorta viettämään äitienpäivän etkoja ja kevätkauden päättäjäisiä.

Juhlan kulku muistutti hyvin paljon samaa, kuin lapsina ennen koulun äitienpäivinä.

Aimo jämerään tapaansa toivotti meidät tervetulleiksi ja juonsi koko juhlan. Ja kajautti hän Jussin kanssa serenadin ”Tytön sinisestä huivista”.

Retrotytöt kauniissa kukkamekoissaan siirtyvät useaan kertaan estradille, kellohameet heilahtivat ja saimme kuulla Laulun äideille, Pikku Midinetin ja iloisen Tipitii, tipitipitipi tiin.

Yhteislauluihin yhdyimme välillä ja kajauttelimme ilmoille kevättä Karjalassa, katselimme lintuja oksalla puun ja peipon pesäpuuhia koivun oksan korkealla.

Tietenkin juhlaan kuuluu runo, jonka Sirpa lausui.

Kirkkoherramme toi seurakunnan tervehdysten juhlaamme.

Puheenjohtajamme Eira lausui päätössanat sekä juhlallemme, että koko vilkkaasti toimineelle kevätkaudelle.

Yhdessä kajautimme lopuksi Suvivirren, vaikkei kesästä ollut tietoakaan. Ulkona puhalsi kylmä pohjoistuuli, eivätkä pakkasetkaan vielä hellittäneet.

Juhlan jälkeen Hannu julisti kevään liikuntakampanjan tulokset ja parhaat palkittiin.

Iloinen puheensorina ja kahvikuppien kilinä täytti salin, kun miehet tarjoilivat kahvia Liisan paistaman maukkaan kakun kera.

Tässä vielä juhlassa pitämäni puhe:

Meidän äideille!

”Äidit vain, nuo toivossa väkevät,

Jumalan näkevät.

Heille on annettu voima ja valta,

kohota unessa pilvien alta

ja katsella korkeammalta.”

Näin aloittaa Lauri Viita kauniin, lämpimän runon tuonimaisiin muuttaneesta äidistään Alfidista ja hieman myös isästään Eemelistä, joka sielläkin tullen ja menen murahteli vain, niin kuin kotona ennen.

Eri äitienpäivinä olen kirjoittanut erilaisista äideistä. Nyt haluan nostaa tämän äitienpäivän sankareiksi nuo viime sotien aikoihin ja pian sen jälkeen äideiksi tulleet. Siis meidän äidit!

Tuolloin suurin osa suomalaisista asui maalla ja niinpä luon pienen katsauksen noista maaseudun oloissa eläneistä selviytyjä naisista.

Kuten Viidan äiti, myös meidän, ainakin suurimman osan äidit ovat jo purjehtineet sinne toisille planeetoille, missä he kulkevat tähtien rivissä, kirkasta vanaa, äidit ja isät peräkanaa. Suurimmalla osalla meistä äidit elävät vain muistoissamme.

Viime vuosina olen usein muistellut omaa äitiäni ja noita sodan jälkeisiä aikoja. Suuri kiitollisuus, suuri kunnioitus ja arvostus täyttää mieleni, kun muistelen häntä ja muita meidän äitejä. Meidän äidit ovat syntyneet ensimmäisen maailmansodan tienoilla. Heidän lapsuuttaan ja nuoruuttaan varjostivat 20-30- lukujen laman niukkuus ja uudet sodat. Monet heistä toimivat lottina tai muissa kotirintaman tehtävissä. Monille tulivat tutuiksi evakkomatkat. Osa menetti kotiseutunsa lopullisesti. Monilla koulut jäivät kesken. Sotien jälkeen kaikesta oli puutetta, säännöstelyä, niukkuutta. Selviytyminen ei ollut helppoa. Kuitenkin rauhan tultua elämään uskottiin, toiveikkuutta uudesta paremmasta leijui ilmassa. Lavoilla ja seurojentaloilla tanssittiin, haitarit haikeesti soivat ja lempi leiskui nuorissa, joskin sodan uuvuttamissa sydämissä.

Avioliittoja solmittiin jo sotien aikana ja varsinkin niiden jälkeen. Susiparejahan ei suvaittu ja kylän omat tietotoimistot pitivät tarkkaa syyniä, ovatkohan ne lapset saaneet alkunsa ennen vai jälkeen papin aamenen. Ja lapsia syntyi tiuhaan tahtiin, jopa vuosi ja lapsi. Perheet olivat suuria. Kymmenlapsisetkin perheet olivat tavallisia. Olen kuullut kerrottavan äideistä, jotka lypsivät lehmät aamulla, synnyttivät ja palasivat illalla lypsylle. Tunsin yhden heistä.

Kun suurimmillaan lapsia syntyi tuolloin yli 100 000/vuosi, nykyisin heitä syntyy vähän yli 40 000.@

Monissa perheissä elivät isovanhemmat vielä saman katon alla. Mummot ja ukit hoidettiin ja saateltiin hautaan saakka.

Noista meidän äideistä löytyi uskomaton määrä sitkeyttä, vahvuutta, ahkeruutta, tekemisen ja osaamisen monipuolisia taitoja. Jos ei osattu opeteltiin.

Ehkä se maaseudulla asuminen tuohon aikaan oli myös onni ja pelastus, ainakin ruuantuotannon kannalta. Monissa talouksissa oli muutama lehmä, lampaita, sika. Kanat ruopivat pihamailla kesäisin. Peruna- ja kasvimaat ja marjapensaat kukoistivat melkein joka pihassa. Keväällä kylvettiin, kesällä kitkettiin ja syksyllä korjattiin sato. Ne kitkemishommat eivät tainneet aina olla mieluisia meille lapsille, kuten eräs laulun tekijä niitä nostalgisesti muistelee: ”Muistan kuinka lapsena mä kasvimaata kitkin, kuinka työtä inhosin ja kuinka melkein itkin. Nyt kun voisin samaa työtä melkein rakastaa, ei parvekkeelle mahdu kasvimaata. Miksi näin, miksi kaiken kauniin ymmärrämme jälkeen päin.”

Pihoilla kukkivat pihlajat, sireenit ja ruusut, kukkapenkeissä unikat, asterit ja monet muut. Meidän äitien hoitamia.

Syksyisin helloilla porisivat hillo- ja mehupadat ja kellarit täyttyivät hillopurkeista, perunoista ja juureksista. Meidän äitien tekemistä. Ja ruoka, se oli todellakin äitien tekemää. Saarioisten valmisruuista ei mitään tiedetty. Raaka-aineet olivat suureksi osaksi omasta takaa. Ruoka oli yksinkertaista, mutta ravitsevaa. Hyvinhän me olemme sillä kasvaneet. Tästäkin aiheesta lauluntekijä haikeasti muistelee: "Vaikka pelkkää oli vain se perunaa ja vähän lientä, ihmekauhalla kun saimme soppaa!" Ihmekauhasta tuli ripaus meidän äitien rakkautta. Uunit lämpesivät ja siellä paistuivat leivät, pullat ja piirakat. Ja kuinka hyvältä se maistuikaan tuore ruisleipä ja sen päällä äidin kirnuamaa voita. Ennen kuin voi oli leivällä, nuo äidit olivat lypsäneet lehmistä maidon, laskeneet sen maitokoneen läpi, hapattaneet kerman ja sitten kirnunneet sen voiksi. Lauantaisin uunin jälkilämmössä paistui usein kakku. Voi sitä herkkua! Meidän äitien tekemää!

Kouluun lähteville äidit käärisivät voipaperiin pari voileipää ja pulloon maitoa evääksi. Kouluruoka ei ollut itsestäänselvyys.

Talvi-iltojen puhtena monissa kodeissa puikot kilisivät, kangaspuut paukkuivat, rukit hyrräsivät ja Singerit surisivat. Eivätkä äidit silloin menneet kaupasta Seitsemän veljen lankaa ostamaan. Ei, ensin he keritsivät lampaista villat, karstasivat ja kehräsivät ne langoiksi ja sitten vasta puikot pääsivät kilisemään. Ja niissä pässinpökimissä sukissa, lapasissa, villapaidoissa ja pipoissa pysyimme lämpiminä talvisin. Meidän äitien tekemissä.

Se kangaspuiden laittaminen kaikkine vaiheineen oli minusta, pienestä tytöstä hyvin monimutkaista ja mielenkiintoista. Kuinka he senkin osasivat tehdä. Äitini kotona kasvatettiin pellavaa vielä 50-luvun alussa ja mummoni kertoi, miten monta vaihetta siihen kuului, ennen kuin liinat, lakanat ja pyyhkeet olivat valmiina.

Pellava kylvettiin, kitkettiin, nyhdettiin, sidottiin, kuivattiin, rohdittiin, liotettiin, kuivattiin, loukutettiin, lihdattiin, kehrättiin ja vasta sitten sukkulat pääsivät suihkimaan kangaspuissa. Minulla on vielä käytössä noita oman pellon pyyhkeitä ja yksi pöytäliina. Se liina on käytössä vain jouluisin. Opit niin käsitöihin kuin muihin kodin askareisiin siirtyivät siinä töiden lomassa meille lapsille. Meidän äitien antamat!

Ja eiköhän se sukan kantapään oppi meille monille tullut meidän äideiltä.

Jos se Singer joillakin sattui olemaan, niin ei niitä kankaitakaan kaupasta niin vain saatu. Kankaita ei joko ollut tai ei ollut rahaa millä ostaa. Monesti vanhat vastekappaleet ratkottiin, käännettiin nurin ja niistä lapsille tehtiin uusia vaatteita. Meidän äitien tekemiä!

Kun vaatteet oli loppuun käytetty, ne leikattiin matonkuteiksi ja kun kangaspuut aikansa paukkuivat, koristivat tuvan lattioita kauniit räsymatot. Meidän äitien tekemät!

Pyykinpesu oli oma operaationsa. Muistan vieläkin, minkälainen ääni siitä pyykkilaudasta lähti, kun äiti pyykkiä sitä vasten hinkkasi.

Pyykki pestiin käsin, valkopyykki lipeässä keitettiin, käsin huuhdottiin ja ulkona tai vinteilä kuivattiin. Mikä valkoisuus ja tuoksu, kun sai puhtaiden lakanoiden väliin pujahtaa iltaisin. Meidän äitien pesemien!

Sauna oli monitoimitila. Se toimi ennen kaikkea peseytymispaikkana, monesti myös synnytyssalina ja pyykkitupana. Syksyisin lauteilla palvattiin lihaa.

Kodinkoneet yleistyivät 50-luvulla, mutta jos ei ollut sähköjä, ei niistä koneista ollut mitään apua. Meille saatiin sähköt 50-luvun lopulla ja ensimmäiset koneet olivat Upo-pyykkikone ja Lacta-lypsykone, äidin töitä helpottamaan.

Yhteiskunnan tuet äideille olivat vaatimattomia. Pientä apua alkoi kuitenkin 40-luvun lopulla tulla kaikkien äitien avuksi. 1948 lapsilisiä alettiin maksaa kaikille äideille. Se raha maksettiin todellakin vain äitien tileille. Tuolloin se oli 7200 markkaa vuodessa. 1949 äitiyspakkaus tuli kaikkien äitien saataville. Lakisääteisiä äitiyslomia ei ollut. Onneksi huutolaislapsia enää saanut huutokaupata. Nuokin kaikki lapset ovat olleet joidenkin äitien lapsia.

Talkoilla tehtiin paljon, heikoimmista pidettiin huolta, ketään ei jätetty yksin.

Rotinoita ja lämpimäisiä saatiin ja vietiin. Meidän äitien tekemiä!

60-luvulla monet äitejäkin helpottavat koneet ja laitteet olivat useimpien saatavilla.

Elettiin nopean kasvun ja kehityksen aikaa ja meidän äiditkin olivat ahkeroinnassa siinä valtavassa muutoksessa, jossa Suomi kasvoi Pohjoismaiseksi

hyvinvointivaltioksi ja saimme monilla mittareilla mitaten kuulua maailman parhaiden ja turvallisempien maiden joukkoon.

Mutta eihän se elämä pelkkää raadantaa ollut. Nuorisoseurat toimivat monilla kylillä. Siellä tanhuttiin ja kulttuurientoja harrastettiin. Marttojen tilaisuuksiin osallistuttiin ahkerasti saamaan uusia neuvoja ja oppeja kodin ja isänmaan asioista.

Marttojenperustaja ja puheenjohtaja Lucina Hagman on aloittanut

perustamisjuhlapuheensa sanoin: "Mitä ei kukaan voi saada aikaan, sen voipi äidit."

Ompeluseuroihin kokoonnuttiin kahvikupposen ääreen käsitöiden kera, kuultiin

uutiset ja siinä sivussa pitäjän parhaat juorut paljastettiin. Sen ajan Seiska ilmestyi

samalla. Elokuvia näytettiin maaseudullakin. Pyhät pidettiin pyhinä ja lepopäivinä. Ei tullut kuuloonkaan lähteä perunannostoon tai pyykinpesuun pyhäisin.

Ei ole enää omaa äitiä, jolta kysyä, mistä se voima jaksaa tuli, mistä se osaaminen ja taito tehdä niin monenlaisia puuhia. En kuullut äitini koskaan valittavan, vaikka hän jäi leskeksi 46-vuotiaana isän kuoltua. Joskus päivän töiden päätyttyä hän saattoi istuutuessaan huokaista: ”Hohhoijaa!”

Kuten Viita, minäkin ajattelen, että sieltä ne meidän äitimme isiemme kera toiselta planeetalta, tähtien rivistä katsovat kotoista mäkeä, kissoja, koiria, tuttua väkeä. Viittoen, luikaten parhaansa mukaan, ettemme loukkaisi kivissä jalkaamme kukaan. Saimme kodin perintönä hyvät tavat ja elämänarvot; kunnioituksen Jumalaa, isänmaata, kotia, vanhempia ja muita ihmisiä kohtaan. Opimme tekemään työtä. Meidän äideistä kiittäen ja kunnioittaen saamme tänään huokaista Viidan tavoin:
”Oi kuinka on ihana elää
ja tuutia lastenlapsiaan
ja kertoa kauniita satujaan!
Niin suuri on Jumalan taivas ja maa,
oi lapseni, rakastakaa.”